

ASPECTE TEORETICO-METODOLOGICE ALE EVALUĂRII EFICIENȚEI ECONOMICE ȘI SOCIALE A SPORIRII NIVELULUI DE SECURITATE ȘI SĂNĂTATE ÎN MUNCĂ AL ANGAJAȚILOR

Alexandru GAMANJII

Catedra Economie Generală și Relații Internaționale

L'expérience mondiale certifie l'idée selon laquelle une efficience accrue du management de la sécurité et de la santé au travail est associée à une meilleure productivité du travail, et vice-versa. En même temps, l'augmentation de cette première se voit problématique, car les investissements dans la sécurité et la santé au travail (étant faits, d'habitude, dans le capital fixe) dépassent l'épargne due à la réduction des paiements compensatoires pour les conditions nocives et difficiles de travail. Ceci étant, le plus utile instrument du management de la sécurité et de la santé au travail est celui de Balanced Scorecard (BSC) qui, à l'aide de l'intégration de la gestion de la sécurité et de la santé au travail dans les stratégies des entreprises, offre une vision plus intelligible sur les bénéfices économiques et sociales.

Pentru aprecierea rezultatelor oricărei activități umane, aceasta este abordată din punctul de vedere al eficienței sale, adică al calității de a produce efectul util scontat prin utilizarea optimală a resurselor. Deci, este necesar să aplicăm acest principiu și activităților aferente minimizării riscurilor profesionale. În ultimul timp, în literatura de specialitate putem întâlni mai multe cercetări, extinse și la nivel internațional, prin care se demonstrează că sporirea nivelului de securitate și sănătate în muncă aduce pentru companii beneficii. În opinia noastră, accentuarea atenției asupra aspectelor economice ale securității și sănătății muncii (SSM) nu trebuie limitată doar la costurile economice ale accidentelor de muncă și bolilor profesionale, dar și la cele sociale. În context, cercetătorul rus G.Kuznețov subliniază că noile scopuri ale cercetării aspectelor menționate sunt:

- ✓ costul total al nivelului redus al SSM;
- ✓ influența calității muncii și ocupării asupra costului total al producției;
- ✓ perfecționarea managementului și instrumentelor economice de acțiune asupra securității și sănătății muncii [1].

În acest sens, rezerva de sporire a eficienței măsurilor SSM constă, în opinia autorului, în implementarea bunelor practici ale managementului contemporan. Astfel, nivelul riscurilor profesionale trebuie augmentat, ori de câte ori este posibil, nu doar în baza estimării beneficiilor potențiale economice, dar și a celor sociale.

Multiple exemple din experiența mondială confirmă recuperarea investițiilor în SSM. Spre exemplu, în anul 2001, compania mutuală de asigurări Liberty Inc.(SUA) în raportul „A majority of US businesses report workplace safety delivers a return on investment” subliniază că la fiecare dolar investit în asigurarea unui nivel sporit de securitate și sănătate la locul de muncă se economisesc 3 dolari, iar în unele cazuri – până la 8 dolari [2]. Totodată, Asociația Americană a Inginerilor în Securitate a publicat în anul 2002 Cartea Albă a securității și sănătății în muncă, care confirmă că investițiile în securitatea și sănătatea muncii vor aduce beneficii pe termen lung.

Cercetătorul rus E.Petroseanț [3] consideră că resursele aferente securității și sănătății muncii trebuie comparate doar cu costurile de producție, mai reduse în urma creșterii productivității muncii [3]. Totodată, în calcul nu trebuie incluse:

- ✓ economia potențială sau veniturile care pot depinde de conjunctura pieței, precum și profitul marginal din vânzarea producției suplimentare, obținute în urma creșterii productivității muncii;
- ✓ veniturile obținute datorită îmbunătățirii reputației comerciale a companiei;
- ✓ economisirea indirectă, în urma reducerii plăților aferente cotelor de asigurare socială.

Corespunzător, specialistul spaniol J.Portillo, în cercetarea axată pe eficiența managementului SSM în cadrul a 33 de companii, a concluzionat că acestea pot fi reprezentate în 4 cadrane ale matricei eficienței și productivității (Fig.1):

- Productivitate +	Productivitate sporită Eficiență redusă	Productivitate sporită Eficiență sporită
	Productivitate redusă Eficiență redusă	Productivitate redusă Eficiență sporită
	- Eficiență +	

Fig.1. Matricea eficienței și productivității muncii.

Sursa: [2, p.44]

Putem constata că eficiența sporită a managementului securității și sănătății muncii se asociază cu productivitatea sporită a muncii, și invers. În opinia noastră, creșterea acesteia este dificilă, deoarece investițiile în securitatea și sănătatea muncii, fiind, de regulă, în capital fix, depășesc economisirea din reducerea plăților compensatorii pentru condiții nocive și grele de muncă. Totodată, apar dificultăți și datorită remunerării proaste a angajaților, asociate cu prețurile înalte pentru procurarea echipamentelor tehnologice, utilajelor etc., mai ales dacă acestea corespund exigențelor ergonomice și sanitaro-igienice.

Un rol important revine factorilor eficienței sociale și economice a managementului SSM (Fig.2), între care există o interdependență evidentă. Din Figura 1 deducem că **eficiența socială** înaltă a managementului SSM se concretizează în sporirea capacității de muncă și a stabilității angajaților. Corespunzător crește productivitatea muncii, datorită majorării fondului de timp în urma reducerii pierderilor timpului de muncă aferent incapacității temporare de muncă și îmbolnăvirilor (inclusiv, profesionale).

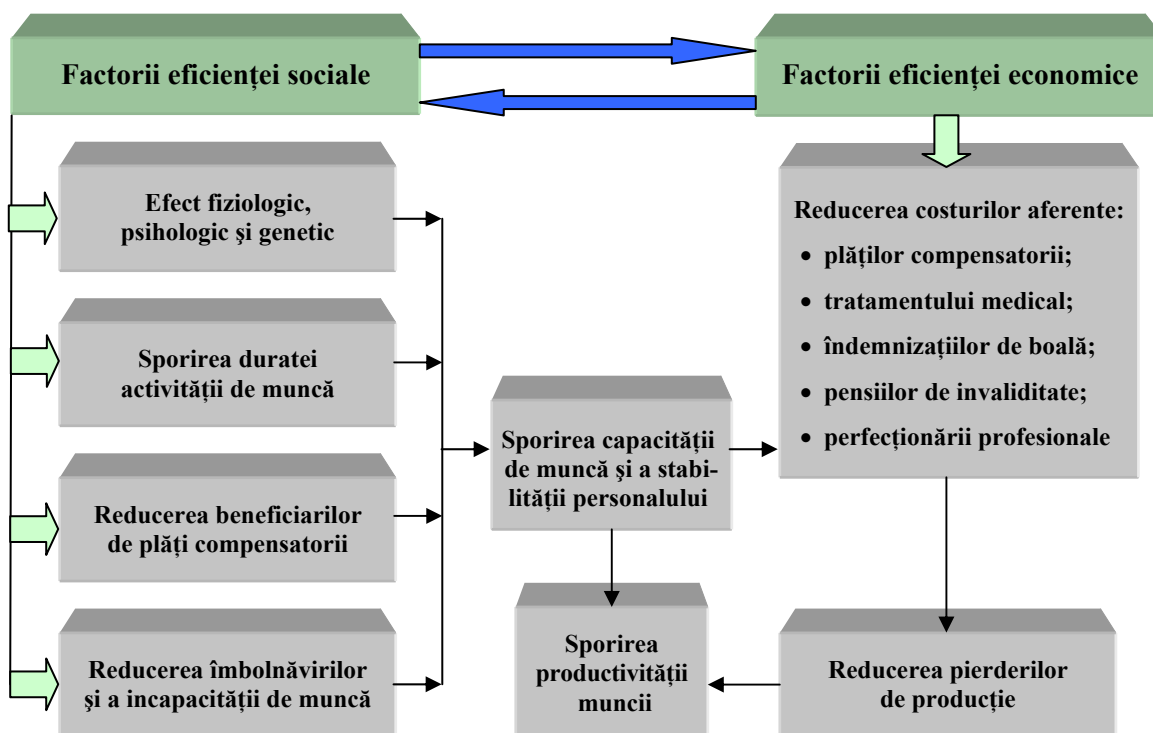

Fig.2. Interdependența între factorii eficienței sociale și economice a managementului SSM

Sursa: Elaborat de autor

Pe termen mediu și lung, *eficiența socială sporită conduce la eficiență economică sporită*, prin reducerea costurilor aferente plăților compensatorii, tratamentului medical, indemnizațiilor de boală, pensiilor de invaliditate, perfecționării profesionale și reducerii pierderilor de producție.

Un rol important în analiza eficienței economice și sociale a managementului securității și sănătății muncii revine și instrumentului de management numit *Balanced Scorecard* (BSC). Un BSC bine conturat și elaborat contribuie la obținerea următoarelor beneficii:

1. Alinierea strategiei cu obiectivele de performanță principale la toate nivelurile companiei;
2. Măsurarea și administrarea mai eficientă a performanței din cadrul afacerii;
3. O platformă bine stabilită de feedback strategic și comunicare la toate nivelurile companiei.

În context, cercetătorul T.Langhoff [4] a utilizat BSC pentru a evidenția măsura în care sporirea eficienței managementului securității și sănătății muncii se încadrează în scopul companiei (Fig.2). După cum observăm, BSC oferă o viziune mai clară asupra beneficiilor economice și sociale, datorită includerii măsurilor aferente SSM în strategia companiilor. Aceasta permite o abordare principal nouă a oportunității implementării unui management performant al SSM, facilitând perceperea obiectivelor strategice ale acestuia la toate nivelurile organizației.

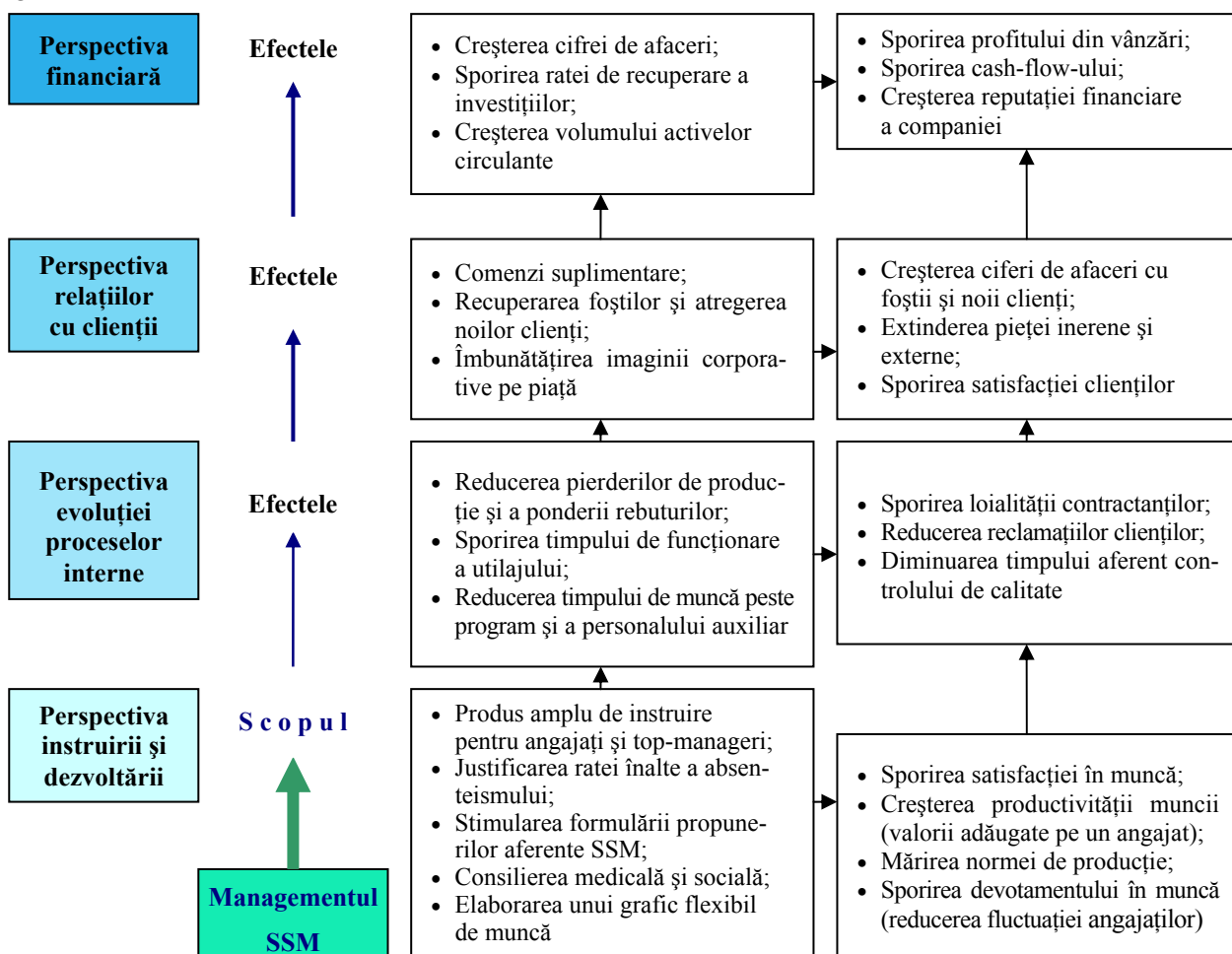

Fig.2. Efectele social-economice ale măsurilor aferente securității și sănătății muncii din perspectiva BSC.

Sursa: [2, p.39]

Astfel, sporesc: abilitățile angajaților în minimizarea riscurilor de accidentare datorită corectitudinii exploatarei echipamentelor tehnologice, crește satisfacția în muncă, conducând la îmbunătățirea climatului moral-psihologic. Deci, are loc optimizarea procesului de producție și de muncă, diversificarea sortimentului producției etc.

Totodată, studierea literaturii de specialitate indică mai multe modalități de estimare a eficienței sporirii nivelului securității și sănătății muncii. În viziunea specialistului german W.Krüger [5], costurile asigurării unui nivel înalt de securitate și sănătate în muncă pot fi calculate astfel:

$$C_{SSM_i} = \frac{C_{SSM}}{N_{r,h}}$$

unde: C_{SSM_i} – costurile SSM/oră lucrătoare, C_{SSM} – costurile funcționării sistemului SSM, $N_{r,h}$ – numărul de ore lucrătoare inofensive.

Astfel, costurile SSM aferente unei ore lucrătoare inofensive depind de tipul de producție. În Germania, indicatorul dat este de circa 0,2 EUR/oră, adică practic 1% din costul mediu al forței de muncă din această țară, reieșind din faptul că angajații germani plătesc, în medie, 1% din costul aferent forței de muncă pentru sporirea nivelului SSM la locurile de muncă. Constatăm că această metodă nu măsoară efectele sau beneficiile unei anumite măsuri a SSM, ci funcționalitatea întregului sistem SSM, care, în fond, exprimă un indicator de eficiență, permițând compararea între companiile aceleiași ramuri sau din ramuri diferite.

Experiența companiilor din Suedia demonstrează că investițiile în SSM au condus la reducerea absenteismului pe motiv de boală și sporirea productivității muncii. Termenul mediu de recuperare a investițiilor a fost de 3 ani [6].

În baza materialelor conferințelor internaționale în domeniul SSM, constatăm că eficiența economică a îmbunătățirii condițiilor de muncă este diferită, descrescând odată cu sporirea dificultăților tehnice de soluționare a problemelor. Astfel, cele mai convenabile sunt investițiile în ergonomie, iluminare, reducerea acțiunii substanțelor chimice și optimizarea ventilării. Totodată, în opinia noastră, dacă modificările ergonomice sunt aplicate la locuri de muncă separate, fără a se ține cont de specificul procesului de muncă, eficiența economică scade.

Cercetătoarea A.B. Antonsson [7] subliniază că eficiența economică și socială a măsurilor SSM va fi mai înaltă dacă:

✓ Activitățile propuse vor fi motivate nu doar din punctul de vedere al îmbunătățirii securității profesionale. Spre exemplu, dacă va fi demonstrat că activitățile vor soluționa totodată și alte probleme, atractivitatea propunerilor și probabilitatea implementării lor, desigur, vor spori;

✓ Metodele de îmbunătățire a condițiilor de muncă vor lua în calcul experiența personalului și factorul timp. În acest scop pot fi utilizate chestionare speciale, care ar exclude excesul de terminologie tehnică, conținând un limbaj clar, axat pe problema concretă și soluțiile posibile, aferente sectoarelor sau atelierelor de producție.

În concluzie, sporirea eficienței sociale a managementului SSM se concretizează în creșterea eficienței producției sociale, prin îmbunătățirea continuă a condițiilor de muncă și a protecției sociale a angajaților. Totodată, cercetătorul rus V.Devisilov subliniază că chiar dacă calculele demonstrează ineficiența economică a sporirii nivelului SSM, acesta are o eficiență socială majoră, care nu are un scop în sine, fiind doar unul dintre aspectele evaluării investițiilor aferente măsurilor de reducere a riscurilor profesionale [8]. Astfel, convențiile ILO în domeniul SSM și legislația în vigoare a Republica Moldova pun accentul pe eficiența socială a SSM, în speță, pe prioritatea vieții și sănătății angajaților față de rezultatele activității de producție a întreprinderilor.

Referințe:

1. A.B. Antonsson. Safe work environments in small companies – needs and methods. Barents Newsletter on Occupational Health and Safety. - 2003. - Vol.6. - No2.
2. Marc De Greef, Karla Van den Broek. Quality of the working environment and productivity – Research findings and case studies. - Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004.
3. Петросянц Э.В. Экономические аспекты улучшения условий труда на производстве. - Москва: НИИ Проблем Охраны Труда, 1999.
4. Marc de Greef, Karla Van den Broek. Op. cit., p.39.
5. Krüger W., Meis S. Probleme und Möglichkeiten der Effizienzkontrolle betrieblicher Arbeitsschutzaktivitäten, Schriftenreihe Forschung (Fb 640), Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin. - Dortmund, 1991, s.16-25.
6. Wynne R. The costs and benefits of occupational safety and health. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. - Luxembourg, 1998, p.12.
7. Кузнецов Г. Охрана труда – предмет научных исследований в Европейском союзе // Безопасность Труда и Жизни. - 2006. - № 2.
8. Девисиллов В.А. Охрана труда. - Москва: Форум – Инфра-М, 2006, с.397.

Prezentat la 12.10.2007